

TELESKOP

Q NASLOVNICA HRVATSKA SVIJET KOLUMNE ZELENA HRVATSKA

HRVATSKA, IZDOJENO, VIJESTI

BITI STAR U HRVATSKOJ – JEDAN OD NAJVEĆIH IZAZOVA 21. STOLJEĆA: Država za djecu-njegovatelje nemoćnih roditelja ima samo dvije batine!

15. RUJNA 2023: PIŠE IVA PERDEC

♥ 2

Ponedjeljak je, 8. rujna 2023., 18 je sati. Počinje nogometna utakmica u Erevanu između Armenije i Hrvatske, kvalifikacije za Europsko prvenstvo. Zlatko Abramović, 80-godišnjak rokerskog izgleda, poluduge, guste kose i brade nalik na Beatlesa s kraja 1960-ih godina, sjedi u kafiću na velikoj ljetnoj terasi, nadomak Vjesnikova nebodera i depadanse, u kojima je kao sportski

novinar proveo cijeli radni vijek. Na terasi je nekoliko povećih televizijskih ekrana, društvo za stolovima sve starosjedioci. Gospodin Abramović često baš u tom lokalu gleda utakmice. Doma mu nedostaje društvo. Sina nogomet ne zanima, a supruga mu se „odmetnula“ u vlastitu „likovno-pseću“ koloniju u Zagorje, u Gornju Pušću, pa je g. Abramović svoga tijela i vremena gospodar, sve dok ne zazvoni mobitel, a s druge je strane gospođa Rubina.

U isto vrijeme, stotinjak metara dalje, sportski novinar Andrija Kačić Karlin, utvrdio se u svojoj bazi, gdje mnoge sportske događaje prati putem tv ekrana ili na svom tabletu preko streaming servisa te ih komentira za portal na kojem radi. Andrija ima dvadeset i nešto godina manje od svoga kolege Abramovića, ali je iskusio svu muku starenja, starosti i nemoći uslijed bolesti dok je kao sin jedina pet godina brinuo o svojoj majci, srčanoj i onkološkoj bolesnici, koja mu je prije dvije godine izdahnula na rukama. Na petom katu, bez lifta, stare peterokatnice na Knežiji.

Žuta pjega i demencija

Na drugom kraju grada, u dnevnom boravku svoga doma, ispred tv ekrana uz svojega sina sjedi 88-godišnja Ružica E. Sin ju animira, objašnjava joj tko i zašto igra. Gospođi Ružici žuta pjega – starosna degeneracija makule, za koju nema lijeka, tek intervencije injekcijama u oko da se zadrži kakva takva razina vida – prijeći da razaznaje likove i uopće događaje na ekranu, iako je ekran velik kao filmsko platno. Vidi kroz maglu i nejasno, čitati ne može ni uz pomoć povećala, pročita samo najveća slova na novinskoj naslovnici. Uz gubitak vida kao najvitalnijeg osjetila, posljedično je stigao i gubitak kratkotrajnog pamćenja, a onda i pad mentalnih sposobnosti, zapravo neka vrsta demencije. G. Ružica je već zaboravila što se igra i koje su boje naših, najčešće ne razumije kontekst, zaboravi sinovo objašnjenje isti čas, ali vesela je, iz zvučnika, koji je postavljen tik uz njeno uho, čuje ritmično navijanje i glas komentatora, te se svako malo glasno nasmije.

Dva kata iznad nje živi Branka G.. Deset je godina mlađa od svoje susjede Ružice, s kojom se druži otkako su se krajem 1980-ih doselile u istu zgradu, svakodnevno ju obilazi i baš svaki dan joj se predstavlja i objašnjava joj s kojeg je kata. G. Ružica je nepovjerljiva i već duže vrijeme obraća joj se sa vi i gospođo. Branka je prije pet godina ostala udovica, baš u vrijeme kada joj se sin jedina s obitelji, ženom i petogodišnjoj kćeri, selio u Švedsku, gdje i danas živi i radi. Puni i veseli dom najednom je postao prazan i tih, a ona bez partnera i sugovornika. Branka voli gledati utakmice, osobito Dinamo i sve hrvatske reprezentacije. Ako nešto što ju zanima nije na programu kanala koje ima u TV paketu, sin od Ružice, Tomislav, pošalje joj link na kojem može gledati utakmicu na svom laptopu ili mobitelu. Svaki gol proslavlja s Tomislavom i sa svojim sinom u Švedskoj preko WhatsAppa. Relativno dobro

se snalazi s novom tehnologijom pametnih televizora i pametnih telefona, ali susjed Tomislav i dalje joj preko aplikacije plaća mobitelom sve račune. S novcima ipak treba oprezno. Ne usudi se sama ni na bankomat, kao i većina starijih ljudi. Pretplaćena je na Netflix pa ima prave noćne maratone ispred TV-a. Ispočetka je imala velike planove da će sa sinom i njegovom malom obitelji otići živjeti u Švedsku. U međuvremenu bio nam je stigao COVID, zatvaranja, pa se to proteglo na gotovo tri godine, Brankina je unuka narasla i krenula u školu, a ona se navikla na svoju samoću, iako i nije baš tako usamljena. Društvena je, ima nekolicinu prijatelja i dobre odnose sa susjedima, na žalost od obitelji nema nikoga, samo sina i unuku 1800 km daleko u Švedskoj. Proljetos je presjekla i upisala se na listu čekanja u dom za starije na Peščenici.

Oglas

Udi u svijet zabave uz 1.000€ bonusa i 100 besplatnih vrtnji

Zlatko Abramović

Opljačkana i teško ozlijeđena

Gospođu Rosandu (84 godine), koja živi dvije zgrade dalje od Ružice i Branke, utakmice ne zanimaju. Ona se priprema pogledati Dnevnik. Drži do sebe, ujutro je bila na frizuri, barem jedanput tjedno je u frizerskom salonu. Da je pokretljivija vjerojatno bi večer provela u Lisinskom ili u HNK, ili na vježbanju u obližnjem staračkom domu. Cijeli je život imala razne koncertne pretplate za Lisinski i različite pakete godišnjih pretplata za Hrvatsko narodno kazalište, a redovito je pohađala organizirane satove razgibavanja. Sve dok u njenu ugodnu životnu rutinu nisu prije nekoliko godina upali razbojnici, presrevši je usred bijela dana nasred ceste, nadomak njene zgrade. Žena je godinama radila u Egiptu i Iranu, proputovala je cijeli svijet, a sačekali su je praktički na kućnom pragu. Grubo su je gurnuli s leđa da je pala na pločnik, oteli joj torbu u kojoj joj je bila cijela, nemala mirovina što ju je 20-ak minuta ranije podigla u kvartovskoj banci. Razbojnici su je pratili, opljačkali i ozlijedili. Gospođi Rosandi odmah su pritrčali upomoć prolaznici, lopovi su pobjegli, stigla je i policija, na kraju je opljačkana žena satima davala iskaz u policijskoj postaji i tek kasnije prebačena je u bolnicu slomljenog kuka, natučenih rebara i puna hematoma. Do tog barbarskog napada hodala je žustro i uspravno, otad uvijek sa štakom, polako i nesigurno. Prvi puta ovo ljeto nije otišla u svoju kuću u rodnu Rogoznicu. Tamo je svako ljeto provodila tri ljetna mjeseca, ali više ne može svladavati tamošnje stube i uspone. Prvi puta ove godine nije uzela pretplatu makar samo za dramski repertoar u HNK. Nesreća i godine uzeli su svoj danak. Živi sama, odavno se rastala, a djece nema. Brat, šogorica i nećak najbliža su joj i najvjernija pomoć i podrška.

Svaki čovjek, pa tako i svaka starost ima svoju priču, nekome je lutrija zvana genetika dodijelila lakšu, zdraviju, svjesniju treću i(li) četvrtu životnu dob, nekom tegobniju, bolnu, uznemirujuću, nekog su pogrbili životni križevi, gubici i napuštenost, a nekog je obgrlila puna kuća te sreća i radost potomaka.

Osim što je u Hrvatskoj jednako teško biti i živ, a kamoli uz to još i star, nemamo iluzija da možemo kroz priče (o) petoro naših protagonista iz uvodnih skica približiti sve izazove starenja i starosti, ali pokušat ćemo dočarati kako se

oni i njihovi bližnji nose ili su se nosili s njihovim godinama, boljkama, ali i boljkama sustava i društva.

Zlatko Abramović (80), naš negdašnji kolega iz Vjesnika, pasionirano prati vijesti iz zemlje i svijeta. Svakodnevno u lokalnom kafiću u Martićevoj pročitava kompletan dnevni tisak, zna sve aktualnosti, pa i priču oko najave gradnje velebnog staračkog doma u zagrebačkoj Dubravi.

Još se nisam prijavio za dom

„Opće je poznato da je premalo subvencioniranih domova za stare i nemoćne, da je preslaba društvena skrb za tu populaciju, da je sve izraženija napuštenost starih osoba, a sve je to idealan teren za prevarante koji gledaju kako da se domognu nekretnina. I sam razmišljam da se prijavim za starački dom, znam da se godinama čeka na red i znam da sam debelo zakasnio da se prijavim.“

Možda i zato, domećem, što se kod nas domove za stare doživljava kao postaje za umiranje, a ne kao mjesto gdje će osobe starije dobi biti primjereno zbrinute i sačuvati kvalitetu života.

„Da je više državnih domova koji drže dobru razinu usluga, mijenjala bi se i percepcija ljudi spram domova. Ali, ništa od toga dok je većina starih osuđena na privatne domove, od kojih su mnogi 'ajme majko', na niskoj razini, bez stručnog osoblja, sa cijenama do plafona, ili ti u skladu s imovinom odrede i razinu usluge, što je priča o kojoj se baš ne govori glasno. Moja je obitelj svojedobno ostala bez velikoga imetka zahvaljujući organu starateljstva. Brat moje bake s majčine strane, Rudolf Špigler, bio je umjetnik, izrađivao je i medaljone, sagradio je u bivšoj ulici Moša Pijade, nadomak Zvijezde, krasnu stilsku kuću. Kad je ostao sam, svi susjedi su se gurali da ga dohrane. Naravno, javila se moja mama, ali skrbništvo si morao zatražiti na starateljstvu gdje su već imali uhodane sheme i praktički su nas otkantali. Kao, mi se ne možemo primjereno skrbiti o njemu. Raznim su nas makinacijama izuzeli iz kompletne ostavine.“

Starost je, kaže Abramović, neugodna već i zato što se ponekad moraš moći osloniti na nekoga. Jednostavno, trebaš pomoć.

„Pripremam se za operaciju i drugog kuka, jedan sam kuk već uspješno operirao, znam kakav je postupak rehabilitacije, ne možeš biti prepušten sam sebi, a nije nužno da ćeš odmah poslije operacije, što bi bilo idealno, biti otpravljen u toplice na rehabilitaciju. Dakle, moram biti spreman na situaciju da ću poslije operacije prvo biti poslan kući, a to znači da na neko vrijeme moram vezati uz sebe svog sina jedinca. Što je prema njemu, rekao bih, nepravedno jer upravo izlazi iz nekih svojih životnih galimatijasa i okreće novu stranicu na otoku Cresu. Moja je supruga pak odabrala, kad se umirovila, živjeti u Zagorju, od našeg doma iz Draškovićeve do nje je 35 kilometara. U

vrijeme Domovinskog rata radila je u Ministarstvu obrane, jedno je vrijeme bila i tajnica Janka Bobetka. Makar je po prirodi pacifist, služba i okolnosti vodile su je ponekad i na bojišnicu gdje je svjedočila pravom ratu i pogibiji. Traumatizirana, iskoristila je prvu priliku da si uredi u Zagorju mjesto na kojem će uzgajati i zbrinjavati pse, te se posvetiti svojoj strasti za slikanjem i izradom nakita. Ima mogućnosti i sreću da može baš po svome guštu živjeti svoju treću dob, deset je godina mlađa od mene, ja sam već pomalo u tzv. četvrtoj dobi. Sada radi sve što nije u dovoljnoj mjeri stigla ranije. Inače je i članica Hrvatskog likovnog društva, imala je 30-ak samostalnih izložbi. Godinama sam joj bio podrška u zbrinjavanju i razvoženju pasa od veterinara do novih vlasnika. Sad smo malo oboje usporili ritam“, priča nam g. Abramović, koji u svojim osamdesetima uživa u „momačkom“ životu.

Važno je ubiti vrijeme

„Znam sve kuhati i kuhanje mi ne pada teško, dapače. Jer u ovim mojim godinama dosta je važno ubiti vrijeme. Nastojim da mi dan počne što kasnije. Važan dio dana je i potraga za jeftinijim namirnicama. Mi stari zezamo se međusobno da održavamo tjelesnu kondiciju obilaženjem dućana u potrazi za proizvodima na sniženju. Jednako važan dio dana je i proučavanje sportske statistike i natjecateljskih parova koji se nude na prognozi, a ja kao pasionirani pratitelj sporta pokušavam pobijediti kladionicu. Zasad sam rekorder svoje ulice u tome koliko mi je puta nedostajao na listiću samo jedan pogodak do dobitka.“

Prirodom svoga posla g. Abramović je proputovao pola svijeta, posljednjih se godina sužavaju koncentrični krugovi njegova kretanja.

„Svaki dan prošetam užim centrom grada, prođu dani i dani da ne sretnem nikog poznatog iz svoje generacije. A kad i sretnem svog vršnjaka priča nam se svodi na to kaj nas sve boli, u koje bolnice idemo, kakve terapije uzimamo, kako se osjećamo ujutro i kako smo sretni kad se osovimo na noge bez da nas išta boli.“

Osobita mu je pasija, već desetljećima, odlazak na Hrelić svake nedjelje.

„Oo, tome se posebno veselim, ali ni Hrelja nije što je nekad bila... Svaki prodavač je unazad nekoliko godina obavezan, kad mu istekne radno vrijeme, pokupiti svu robu za sobom, a najveća čar Hrelića je bila baš u tome da si mogao za sobom ostaviti svu robu, pa se onda rodio pojam lešinarenje. Nije bilo većeg gušta nego kad vidiš brdo robe, tehnike, svakojakih starina, čudesa, knjiga, i onda probireš.“

Nema ni g. Abramović jedinstven odgovora na pitanje je li starost lijepa ili ne.

„Ovisi kamo te i kako život odveo i jesi li imao sreću da starost dočekaš na nogama i zdrav u glavi. Mene zadovoljava to što mogu zapaziti hrpu detalja

koji su nebitni mnogima. Ljudi danas malo što primjećuju i za malo čim se osvrću. Nakon potresa je na Europskom trgu bila izložba ogromnih fotografija, obasjanih reflektorima, na temu potresa. Zastao sam pred svakom slikom, stotine ih je prolazilo, nema šanse da ih animira neka fotografija, da zastanu, sjete se... Svi samo bulje u ekrane svojih mobitela.“

Pitam ga, sjeti li ga se i nazove za Božić ili rođendan neki od silnih sportskih radnika ili sportaša o kojima je godinama pisao, stigne li mu u poštanski sandučić kakva počasna ulaznica ili ne-dao-bog godišnja članska karta za praćenje nekog kluba.

„Čak ni Srebrić više ne čestita! Haha, šalim se, čestita mi kad se susretnemo. Došle su nove garniture ljudi kojima mi starine ništa ne značimo. Danas jesi, sutra nisi, zanimljiv si dok oni misle da si im u zoni interesa.“

G. Abramović se ne osjeća nigdje diskriminiranim zbog svojih godina, nije se još raspitivao ima li prava u Zagrebu na neke umirovljeničke povlastice. Zdravstvenom je skrbi zadovoljan, srećom nije, kaže, bio česti gost zdravstvenih ustanova, a sve što je trebao, obavio je redovnim putem. Nije pobornik modernih tehnologija, dapače još iz Vjesnikovih dana ima averziju prema kompjutorskom umrežavanju. Nema pametni telefon, ali surfa internetom doma na laptopu. Televizor ne gasi ni dok spava.

„Ne mogu se baš pomiriti s time da sam star, pa se tako ni ne doživljavam, osim kad se pogledam u špigl. Sugeriram sam sebi da je moja uloga još dosta važna, moram ženi nacijepati drva, razvesti pse, vidjeti kako će se sin realizirati. Možda me više ne bi ni bilo da mi je sve bilo komotnije, pa da sam si svaki dan maznuo pivicu. Ipak, u posljednje vrijeme, kad izlazim iz stana, ostavim svojim mačkama više hrane i vode, za svaki slučaj, ako se više ne vratim.“

Ostavili su nas da umremo sami

Priča mog drugog kolege Andrije Kačića Karlina o njegovanju teško bolesne majke, bez podrške obitelji – jedinac je, a širu obitelj nema, izuzevši dvije premlade kćeri – bez prave podrške sustava zdravstvene i socijalne skrbi, bez pravog razumijevanja poslodavca, pretvorila se u njegov emotivni monolog pun osobnog preispitivanja, ali i svojevrsnog prezira spram zajednice i sustava koji su ga ostavili posve samog uz umiruću majku.

„Danas, a prošlo je 25 mjeseci otkako mi je umrla majka, mogu reći da mi je četiri godine koliko sam brinuo o njoj, posljednjih mjeseci i danonoćno, a i sam sam bio u teškim okolnostima, izazvalo enormni stres, traumu, pa čak u jednom trenutku i samoprijezir. Osjetio sam svojevrsnu mržnju prema sebi. Je li proizašla iz nemoći da majci pomognem kad je bila u najvećim bolovima, ili je posljedica razgovora koje smo vodili osuđeni jedno na drugo, a ti razgovori nisu bili ni saveznički ni blagonakloni, ne znam. Bile su to svađe i optuživanja

za neke bizarne stvari. Stari ljudi kad obole, izgube negdašnju toleranciju, a mi mlađi koji skrbimo o njima u svojim smo problemima, pa nemamo ni dovoljno strpljenja ni mudrosti, a nekad niti želje da olakšamo stvari. Danas mi se cijela situacija s majkom čini po moju dušu teža nego u vrijeme kad sam se brinuo o njoj. Najprije je imala infarkt, ugradili su joj pacemaker, tek se malo oporavila, živnula, ohrabrila, kad joj je dijagnosticiran karcinom debelog crijeva. Slijedila je operacija, pa sve muke terminalne faze bolesti. Liječnici, saniteti, bolnice... E sad, kad čovjek ima pomoć šire obitelji, to se i da nekako podnošljivije organizirati. Majka nije htjela ići u dom, ma ni slučajno. Ja sam jedincu. Novinar sam, posao je cjelodnevni i zahtjevan. Da, imao sam pomoć mamine nećakinje, a moje sestrične Slavice, ali mahom vikendom. No, da nije bilo nje, vjerojatno bih i ja skončao. Na kraju svega sam i završio u dnevnoj psihijatrijskoj bolnici. Jer, u situaciji u kakvoj sam se ja našao s majkom, zapravo nemaš istinsku podršku u sustavu. Sve što sustav može ponuditi je puno premalo za nekog tko iziskuje cjelodnevnu njegu i skrb. Na poslu nikoga nije briga što se tebi događa doma niti to trpi. Imao sam čak desetak situacija da me iz redakcije zovu i pitaju me kad ću poslati tekst, a ja kažem da ne znam, jer sam u čekaonici s majkom u bolnici. I onda sve te strašne situacije s kojima se ne možeš nositi, jer objektivno ni ne možeš bez šire potpore i razumijevanja, od tebe naprave emotivnog manijaka. Mozak ti radi sto na sat, a ne smišljaš ništa dobro, niti možeš smisliti išta dobro. Majka je bila otpisan slučaj, ni hitna pomoć više nije dolazila po pozivu. U vrijeme dok je operirana vladala je korona, pa majku nisam mogao ni posjetiti ni vidjeti u bolnici. Čuo sam je samo na telefon da plače. Sve je bilo jako otežano i dehumanizirano.

Želio bih reći da mi je danas jako krivo što se nisam ponašao i bolje. Ne tražim opravdanje da sam bio u rasulu, jer usput sam prolazio razvod s nevjenčanom suprugom s kojom imam kćer. Nastojao sam da u kući bude mir i spokoj koji bi majci olakšali trpljenje, bolove, anksioznost... Ali, majka je bila jako impulzivna, a ja katkad nisam dobro reagirao na njene ispade. Borila se za život strašno. Rekao sam joj da ću sve napraviti samo da ne ode u dom. Uostalom, nisam joj ga mogao ni priuštiti, jer mogla je eventualno samo u privatni dom, a oni su za naše prilike bili preskupi.

Trauma je eskalirala posljednjih dana njena života, doslovce mi je umirala pred očima u velikim mukama, liječnici su mi samo prepisivali flastere na bazi morfija da lijepim po njoj, nisu htjeli ni dolaziti. A flasteri joj više nisu ni pomagali. Jadna, zadnjih mjeseci nije gotovo ništa ni jela, sjedila bi skvrčena na krevetu, jer se jako bojala dekubitusa, pa bi joj glava često klonula na koljena. Međutim, nakon jednog boravka u bolnici vratila se s dekubitusom i on je na kraju bio koban, mislim kobna je bila cijela bolest. Dan danas me te slike proganjaju.

Što mi je žao? Kad gledam iz ove prizme, cijeli život otac, majka i ja nismo bili neka funkcionalna obitelj, onda sam si i ja stvorio sličan život. Nakon 25 godina vratio sam se u roditeljski dom, majka je već dugo bila udovica, a stigao

sam baš u trenutku kad me je trebala, bila je nemoćna, nije mogla hodati, osobito ne silaziti s petog kata bez lifta, stalno smo išli po raznim pretragama, ali svejedno nisam kod nje bio osjetio da sam dobrodošao. To me je pogodilo. Naravno, ja sam često dovodio sa sobom svoju malenu kći, danas znam da smo joj u njevoj muci išli na živce. I tako sam se ja četiri godine brinuo o njoj, a ona mi nije dala čak ni da si kupim novi krevet nego sam spavao na madracu. Te psihološke promjene kod nje bile su posljedica bolesti, okupirala je cijeli prostor dvosobnog stana, sve ju je smetalo što je otežavalo naš suživot, atmosferu, komunikaciju. Znao sam se toliko pogubiti da sam mislio da to neću izdržati. Kad je mama umrla, moram reći da sam, neka mi Bog oprost, osjetio olakšanje. Dok je odlazila samo sam joj ponavljao 'bako, vole te Nika, Roza i ja'. Čak se sramim kako sam poslije cijelog postupka s mrtvozornicima i prijevozom umrle majke, postupio tu noć. Hodao sam po birtijama dok se nisam ubio od alkohola i pozvao taksi da odem doma. Trebao sam skupiti hrabrosti da uđem u stan u kojem je moja majka živjela 55 godina.

Oboružajte se strpljenjem, vjerom i empatijom

Pitam se jesam li dao sve što sam mogao, jesam li i gdje zakazao, jesam li ispao nepošten prema njoj? Trauma koju sam prošao nije za zanemariti, pogotovo ako traje, kao u mom slučaju, nekoliko godina. Namučio sam se, ali ponosan sam da sam bio uz majku kad me je trebala. U takvim teškim situacijama čovjek izvan kruga njege i skrbi za bližnjega, osobito ako je sam u svemu, ništa kvalitetnog u životu više ne može napraviti, trpi njegov emotivni život, odnosi s djecom, trpi njegov posao, prijateljstva. Preporučio bih svakom tko se nađe u mojoj situaciji da se oboruža strpljenjem, vjerom, suosjećajnošću, da bar malo spriječi sve negativne aspekte koji će se javljati tijekom skrbi za teško bolesnog roditelja. Nitko vas u cijeloj vašoj muci neće pitati kako ste vi, što je s poslom, roditeljstvom, drugim obavezama, prijateljima. Mnogi će vam reći pošalj roditelja u dom. Nije to samo tako. Moja majka se bojala domova zbog raznih loših priča kojih se naslušala. Zajednica bi se trebala potruditi da popravi percepciju starih ljudi o domovima.

Mislim da sam dao sve od sebe, ali da mi je lakše – nije, možda bi bilo lakše da imam stabilnu, čeličnu obitelj. Ali, nemam. Na kraju smo majka i ja to odradili apsolutno sami. S a m i!"

Neprijateljski zakoni

Briga za stare i nemoćne članove obitelji naša je moralna dužnost, ali i zakonska obaveza. No, naša država u obje ruke drži batinu: odredila je kazne za one koji se ne brinu o svojim članovima obitelji, ali nema razvijen sustav adekvatne brige o starijima i nemoćnima, iako se u zdravstveni i mirovinski fond slijevaju milijarde. Sav teret brige o onemoćalim roditeljima u većini slučajeva padne na leđa odrasle djece. Zato se mnogi pitaju kada će se promijeniti zakon po kojem bi zaposlena odrasla djeca napokon mogla

ostvariti bolovanje za brigu o svojim oboljelim roditeljima? Prema sadašnjem Zakonu o radu imaju pravo na samo pet slobodnih neplaćenih dana godišnje za osobnu skrb o članu obitelji!?

Sin Tomislav, majka Ružica i kći Romana

Romana E., slobodna novinarka, koja četiri godine brine o slabovidnoj, dementnoj majci (88), sve teže pokretnoj, nefunkcionalne desne ruke, ide korak dalje i pita se zašto odrasla djeca ne bi mogla zaslužiti status njegovatelja svojih nemoćnih i bolesnih roditelja, jer svojom brigom i bespoštednim angažmanom rasterećuju ionako nedostatnu potporu sustava socijalne skrbi, rasterećuju pritisak na domove u kojima se mjesto čeka godinama.

„Ja sam svojoj majci njegovateljica, maserka, psihologica, kuharica, animatorica, dobavljačica, čistačica, zabavljačica, čitačica, asistentica pri svakom obroku, pri svakoj šetnji, pri svakom kupanju. Od jutra do sutra. Isto je to, pretpostavljam u mnogo manjoj mjeri i manje zdušno, jer ipak u pitanju nisu bile emocije, obavljala za svekra moje susjede žena-njegovateljica čiji su suživot sa bolesnim starim čovjekom i kompletnu brigu o njemu, plaćali 12.000 kuna mjesečno! Svekar je u međuvremenu preminuo. Moja briga za majku za mene nema cijenu, ona je pitanje moje ljubavi i suosjećanja, naše intime, mog životnog duga i poštovanja, a našem sustavu sve skupa to vrijedi – nula (0) ičega! Jednako kao i skrb stotine drugih Andrija ili Romana za svoje roditelje u ovoj zemlji koja je dramatično ostarjela i nema riješenu ni socijalnu ni zdravstvenu politiku za obrnutu demografsku piramidu kojom dominiraju stariji i starci“, povlači Romana usporedbe.

Romana si je život i posao podredila skrbi o majci, piše od kuće, bavi se primijenjenim pisanjem, uglavnom piše po noći kad ima mira. Ove je godine, kaže, jednom spavala osam sati u komadu. Nadoknađuje to spavanjem na rate, ali kronično je iscrpljena i u zadnje vrijeme, primjećuje, baš glavinja.

„Shvatim već na početku dana da nisam sva svoje jer se ne mogu sjetiti jesam li ili nisam popila svoje tablete. Mami dajem tablete posebnim sustavom i kad je ona u pitanju jako sam fokusirana. Ali, čim mi ona nije u fokusu, ostajem bez koncentracije. Tablete spremam u špajzu, tjesteninu u kutiju za tablete, mobitel ostavim u frižideru, a tablet zaboravim na stolu u kafiću. Bez pravog sam refleksa za volanom, i samo me ‘minuli rad’ spasio da se ne zabijem već puno puta u auto ispred sebe u ‘idem-ne idem’ koloni. U posljednje tri godine na odmoru sam bila lani, sedam dana na moru u Žaboriću, a prije toga sam organizirala brata, koji je uzeo godišnji, i susjedu da doma sve tip-top štima, i skuhala za par dana unaprijed. Dok god sam mogla, vodila sam majku na more, voljela je ići u Poljice kod svoje vršnjakinje gospođe Vere, ali otkako ju je demencija jače zagrlila, sigurno se osjeća samo doma i ne želi ni čuti da bi negdje otputovali. Kada smo zadnji put bili u Poljicama bila je toliko nesretna i tjeskobna da dan danas imam grižnju savjesti zbog tog našeg kratkog ljetovanja. Još nismo bili ni stigli u Poljice, a one me već pitala: ‘Romi, kad ćemo ići kući?’ Sada je već tri godine kod kuće, a malo, malo mi ujutro, dok se razbuđuje, uznemireno govori da želi ići kući, da joj se ovdje ništa ne sviđa, da to nije njen dom. Nekad ranije, a nekad kasnije tijekom dana shvati da je doma i samo se slatko smije. Najviše volim kad se smije. Tada djeluje pomalo djetinjasto i jako sretno. U danima kad je zlovoljna, tjeskobna i agresivna, govorim samoj sebi da to nije ona, nego njena bolest, i uvijek ju pokušavam okupirati nečim sasvim drugim, mijenjanjem teme, pjevanjem na bežični mikrofoni, ili ju samo zagrlim i pozovem ju tobože na ples. Ponekad se teško susprežem, trebam puno samokontrole, pa uzmem psa i odem prošetati dva kruga oko kuće. Ona ne zna, niti ne mora znati, prijavila sam je u dom za starije u našem susjedstvu. Ne zato što ona hoće u dom, ne zato što ja hoću da ona ide u dom, nego zlu ne trebalo. Tako mi je savjetovala socijalna radnica. Ako i kad dođe trenutak da jednostavno više neću moći fizički brinuti o svojoj majci, da bude na popisu i da joj se osigura adekvatna skrb“, kaže nam Romana i podvlači da ne zna kako bi izdržala bez pomoći i podrške brata, koji je shvatio da mu sestra pomalo gubi tlo pod nogama, pa se i on angažira oko majke i pomoći u kući s puno volje i ljubavi.

Naslovna fotografija: Andrija Kačić Karlin

Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije